

STM - sosiaali- ja terveysministeriö

STM/1090/2019

Lausuntopyyntö vakuutustutkintatoiminnasta lakisääteisissä vahinkovakuutuksissa

Finanssiala ry:n lausunto vakuutustutkintatoiminnasta lakisääteisissä vahinkovakuutuksissa

- Finanssiala ry:n (FA) ohjetta ”Hyvä vakuutustapa ja vakuutustoiminnan yleiset periaatteet” sovelletaan vakuutustutkintaa koskevalta osalta sekä lakisääteisessä että vapaaehtoisessa vakuutustoiminnassa.
- FA:n vahinkovakuutuksen johtokunta ja sen alainen vakuutusrikostoimikunta luovat suuntaviivat, jotta vahinkovakuutusyhtiöiden vakuutustutkintamenettelyt ovat yhdenmukaisia.
- Vakuutustutkinnan ensisijaisena tavoitteena ei ole rikosten selvittäminen, vaan kerätä oikeat tiedot lainmukaisen korvauspäätöksen tekemistä varten.
- Osana julkisen vallan käyttöä vakuutusyhtiöille kuuluu vastuu siitä, etteivät ne maksa aiheettomia vakuutuskorvauksia.

1 Miten eri vahinkovakuutusyhtiöiden yhdenmukainen menettely lakisääteisten vahinkovakuutusten tutkintatoiminnassa on turvattu, kun FA:n ohje 20.11.2018 koskee ainoastaan vapaaehtoisia vakuutus sopimuksia?

FA:n hyvää vakuutustapaa ja vakuutustoiminnan yleisiä periaatteita koskevat ohjeet päivitettiin ja yhdistettiin 20.11.2018 julkaistulla ohjeella. Ohjetta tarkennettiin 5.4.2019 lisäämällä ohjeen johdantolauseeseen tieto siitä, että vakuutustutkintatoimintaa koskevaa osaa ohjeesta (3 Hyvä vakuutustapa vakuutustutkinnassa) sovelletaan sekä lakisääteisessä että vapaaehtoisessa vakuutustoiminnassa. Tämä on ollut ohjeen ”Hyvä vakuutustapa vakuutustutkinnassa” tarkoitus sen julkaisemisesta lähtien. Ohjeita yhdistettäessä tarkennus jäi erehdyksessä pois johdantotekstistä, koska ohjeen muut osat koskevat vain vapaaehtoisia vakuutuksia.

FA:n organisaatiossa vakuutustutkintatoimintaa seuraavat vahinkovakuutuksen johtokunta ja sen alainen vakuutusrikostoimikunta. Viimeksi mainitun jäsenenä on vakuutustutkijat kuudesta vahinkovakuutusyhtiöstä. Vakuutusrikostoimikunnan tehtävänä on varmistaa alan yhteiset suuntaviivat vakuutustutkinnassa. Lisäksi toimikunta edistää viranomais- ja sidosryhmä- sekä koulutusyhteistyötä.

Suomessa seitsemässä vahinkovakuutusyhtiössä työskentelee 35 poliisitaustaista vakuutustutkijaa. Heitä avustaa neljä assistenttia. Ruotsissa vakuutustutkijoita on noin 150, Norjassa ja Tanskassa noin 75 kummassakin maassa.

Vakuutustutkinnan ensisijaisena tavoitteena ei ole säästää rahaa. Suomessa ei valtakunnallisesti – toisin kuin useissa muissa maissa – tilastoida vakuutustutkinnan tuottamaa säästöä. Vakuutustutkinnan tavoitteena on selvittää, mitä on tapahtunut, olipa tutkinnan tulos vakuutusyhtiön kannalta mikä tahansa. Tavoitteena on kerätä oikeat tiedot lain- ja sopimuksenmukaisen korvauspäätöksen tekemistä varten.

Eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen STM:lle lähettämässä selvitys- ja lausuntopyynnössä on tältä osin virheellinen ilmaisu: vakuutustutkinta ei ole tarkoitettu ensisijaisesti vakuutuslaitoksiin kohdistuvien rikosten selvittämiseen. Vakuutusyhtiöt ilmoittavat petos- ja muita rikosepäilyjä poliisille varsin vähän, noin sata kappaletta vuosittain. Ilmoitetuista rikosepäilyistä vain muutamat koskevat lakisääteisiä vakuutuksia. Vakuutustutkinta tukee vakuutusyhtiöiden tavoitetta toimia vastuullisesti ja preventiivisesti vakuutuksenottajakollektiivin edun mukaisesti.

Vakuutustutkimus 2018 –haastattelututkimuksen¹ mukaan tuhannesta vastaajasta 15 % tuntee vakuutusyhtiötä huijanneen henkilön. Vakuutusyhtiöihin kohdistuva petosrikollisuus aiheuttaa merkittävän perusteettoman korvausmenon, jonka maksajina ovat kaikki vakuutuksenottajat. Lakisääteisiin vakuutuksiin kohdistuvat henkilövahinkopetokset ovat erityisen vahingollisia, sillä elinikäinen työkyvyttömyyseläke aiheuttaa pitkäkestoisen korvausmenon. Tiedossa on yksittäisiä petostapauksia, jotka onnistuessaan olisivat aiheuttaneet 1 – 2 miljoonan korvausmenon. Petoksilla ja väärinkäytöksillä on merkittävä taloudellinen vaikutus koko sosiaalivakuutusjärjestelmään. Lakisääteisissä vakuutuksissa tapahtuvien väärinkäytösten osalta todettakoon, että osana julkisen vallan käyttöä vakuutusyhtiöille kuuluu vastuu siitä, etteivät ne maksa aiheettomia vakuutuskorvauksia.

Henkilövahinkoihin liittyvien väärinkäytösten yleisimmät tekotavat ovat:

- Vakuutettu kertoo muussa yhteydessä syntyneen vamman aiheutuneen lain tai vakuutusehtojen mukaisessa tapaturmassa.
- Vakuutettu esittää kipua tai muita oireita ilman mitään vammaa ja erehdyttää lääkärin antamaan virheellisen todistuksen.
- Vakuutettu ilmoittaa korvausten perusteena olevat ansiotulonsa todellista suuremmiksi.
- Vakuutettu käy työssä vammasta huolimatta ja nostaa silti myös ansionmenetyskorvauksia.

2 Onko vahinkovakuutusyhtiöiden tutkintatoiminnassa lakisääteisiin vahinkovakuutuksiin kohdistuen, havaittu eroja? Jos on, minkälaisia?

Epäselvien vahinkojen tutkintatoiminnassa ei ole eroja siinä, onko kyse lakisääteisistä vai vapaaehtoisista vakuutuksista. Vakuutustutkijat ovat vakuutusyhtiöiden palveluksessa joko suoraan tai toimeksiantosopimuksen nojalla, ja työskentelevät yhtiöiden omassa ohjauksessa ja valvonnassa.

Vakuutustutkinta koostuu tiedonhankinnasta, tiedon analysoinnista ja dokumentoinnista. Vain pieni osa tapauksista, joiden selvittämisen apuna käytetään vakuutustutkintaa, sisältää tarkkailua.

Lakisääteisissä vakuutuksissa tarkkailua sisältävää vakuutustutkintaa tehdään varsin vähän. Vakuutusyhtiöitä saatujen tietojen mukaan tarkkailua sisältävää tutkintaa tehdään vuosittain noin parissakymmenessä tapauksessa. Tiedonhankintaa

¹ Vakuutustutkimus 2018 on saatavilla osoitteessa: <http://www.finanssiala.fi/materiaalit/FA-tutkimus-Vakuutustutkimus-2018.pptx> [14.5.2019].

14.5.2019

Aalto Amanda
Karhunen Risto

teknisellä välineellä tehdään harvoin, yhtiöiden ilmoittamien tietojen mukaan muutamissa yksittäisissä tapauksissa vuosittain.

Tarkkailua tai esimerkiksi videointia tehdään vähän mm. siitä syystä, että se sitoo rajallisia resursseja. Päätös näiden tutkintatoimien käynnistämisestä tehdään aina esimiestasolla ja yhteistyössä kyseistä vakuutuslajia hoitavan yksikön kanssa. Perusteena on aina vakava epäily siitä, että yhtiölle korvauskäsittelyn yhteydessä ilmoitetut tiedot ovat vääriä.

Osa pienistä vakuutusyhtiöistä käyttää resurssien puuttumisen vuoksi vakuutustutkinnassa ulkoisia palveluja. Niiden käytöstä tehdään tapauskohtaiset sopimukset, joissa selvitetään tutkintaa suorittavan ja vakuutusyhtiön vastuut. Korostettakoon, että lakisääteisissä vakuutuksissa epäiltyjä väärinkäytöksiä ulkoiset palveluntuottajat tutkivat erittäin harvoin.

FA ja Suomen Vakuutusetsivät ry järjestävät vuosittain yhteisen, kaksipäiväisen koulutustilaisuuden. Vuonna 2017 tilaisuudessa alusti oikeustieteen lisensiaatti, yliopettaja Kirsti Ruuska, poliisiammattikorkeakoulu, kotirauhan käsitteestä ja ulottuvuudesta. Samalla käsiteltiin tarkkailua ja tiedonhankintaa teknisellä välineellä. Tilaisuuteen osallistui noin 25 vakuutustutkijaa. Vuonna 2012 koulutustilaisuudessa käsiteltiin samoja teemoja.

3 Miten näette vakuutustutkinnan aseman ja tehtävät lakisääteisten vahinkovakuutusten toimeenpanossa?

Vakuutustutkinta on tärkeä osa vakuutustapahtumien selvittämiseen liittyvää tiedonhankintaa. Sen asema on rinnastettavissa muuhun vahinkokäsittelyssä tehtävään tiedonhankintaan. Vakuutusyhtiöt hankkivat muun muassa lääkärintlausuntoja henkilövahingoista ja arvioita liikennevahingoissa vahingoittuneen ajoneuvon arvosta ulkopuolisilta asiantuntijoilta.

Vakuutustutkinnassa ei ole kysymys julkisen vallan käyttämisestä, sillä vakuutusyhtiöt käyttävät julkista valtaa vain tehdessään korvauspäätöksiä lakisääteisessä vakuutustoiminnassa. Julkisen vallan käyttämiseen ei kuulu korvauspäätöksen tekemiseen tarvittavien aineistojen laatiminen tai kerääminen. Aineistot tulevat osaksi julkisen vallan käyttöä vasta siinä vaiheessa, kun niiden pohjalta tehdään korvauspäätös. Vakuutustutkijoiden toiminta ei ole päätöksen tekemistä lain mukaisesta etuudesta, vaan kyse on tietojen hankinnasta tätä päätöksentekoa varten.

Vaikka vakuutustutkinnassa ei ole kysymys julkisen hallintotehtävän hoitamisesta, noudatetaan vakuutustutkinnassa hyvän vakuutustavan ja vakuutuslainsäädännön lisäksi myös hallintolain 6 luvun säännöksiä asian selvittämisestä ja asianosaisten kuulemisesta. Vakuutustutkintaan sisältyvässä tarkkailussa noudatetaan erityisesti hallintolain 39 §:n tarkastusta koskevaa säännöstä. Mikäli tutkinta toteutetaan teknisellä välineellä, noudatetaan hallintolain 6 luvun säännösten lisäksi erityisesti FA:n julkaiseman ”Hyvä vakuutustapa ja vakuutustoiminnan yleiset periaatteet” ohjeen kohtaa 3.4.3 Tiedon hankkiminen teknisellä välineellä.

Kun vakuutustutkinnalla hankittu materiaali otetaan osaksi vakuutuspäätöksen tekemistä, kuullaan tutkinnan kohteena olevaa henkilöä ja/tai hänen edustajaansa sekä varmistetaan, että hyvän hallinnon periaatteet toteutuvat täysimääräisesti

14.5.2019

Aalto Amanda
Karhunen Risto

korvauspäätöstä tehdessä. Kaikki ilmi tulleet seikat otetaan huomioon objektiivisuusperiaatteen mukaisesti.

FINANSSIALA RY

Lea Mäntyniemi